

OBAWAĆ SIĘ (162) *vb impf*

sie (137), się (25).

o jasne: -bã- (111), -ba- (41); -bã- *LubPs* (5), *Leop* (6), *LeszczRzecz* (2), *BibRadz* (2), *SarnUzn*, *LeovPrzep*, *RejPos* (6), *RejZwierc*, *BudBib* (2), *BudNT* (2), *KochWz*, *KochPam*, *Phil* (2), *PudłDydo*; -ba- *Calag*; -bã- : -ba- *BielKron* (24:5), *Mącz* (43:19), *BielSpr* (1:2), *CzechRozm* (4:7), *ModrzBaz* (4:6), *CzechEp* (2:1); drugie a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie).

inf obawać się (44). ◇ *praes* 1 sg obawam się (31). ◇ 2 sg obawasz się (2). ◇ 3 sg obawą się (6). ◇ 1 pl obawamy się (4). ◇ 3 pl obawają się (6). ◇ *praet* 1 sg m -m, -em się obawiał, obawiałem się (4). ◇ 3 sg m obawiał się (16). *f* obawiała się (1). ◇ 3 pl m pers obawali się (10). *subst* obawały się (1). ◇ *fut* 2 sg m będziesz się obawiał (1). ◇ 3 sg m będzie się obawiał (1). ◇ *imp* 2 sg obawaj się (2). ◇ 2 pl obawajcie się (1). ◇ *con* 1 sg m bym się obawiał (3), bych się obawiał, obawiałbym się (2); bym *BudNT*, *CzechEp*; bym : bych *Mącz* (1:2). ◇ 3 pl m pers obawaliby się (1). ◇ *con praet* 3 sg m by się był obawiał (1). ◇ *part praes act* obawając się (25).

Sł stp, *Cn brak*, *Linde XVI w. s.v. obawiać się*.

1. *Spodziewać się czegoś złego, myśleć, że może zdarzyć się coś, co się uważa za złe, niepomyślne*; *timere* *Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *Modrz*; *metuere*, *vereri* *Mącz*, *Modrz*; *dubitare*, *haerere*, *laborare*, *praesumere*, *susplicari*, *titubare* *Mącz* (108) : *Haereo*, *Wątpię*/ obawam się/ ani mie tam/ ani mie tam *Mącz* 152a; *Susplicor*, *Obawam się*/ *Boję się*/ *nádziewam się*. *Mącz* 406c; *Titubo* [...] *Metapho*, cum ad animum transfertur significat. *Wątpię*/ obawam/ *boję się*/ nie yełtem *Italy* *Mącz* 456c, 48d, 72b, 113c, 406d.

obawać się czego, kogo (35:1): na którąkolwiek stronę mislią fwoyą sye obroczyymi wżedi trudnosczy y niebėspečenstwa Krolowey yey M. sye obawami. *LibLeg* 11/41; *LudWieś* A4v; *DiarDop* 103; Przetoż y ia wybiorę ná igrzyfká ich: y czego się obawali [*quae timebant*]/ to przywiodę ná nie *Leop* Is 66/4; *Tákich* [*jak w Jeruzalem*] się też y nam plag trzebá obawác/ ponieważ też y v nas *tákich* grzechow dofyć się náyduie *BielKron* 91v, 116v, 244, 353v; *Timebant insidias alioquin persequuti fuissent longius hostem*, Obawali się zdrády/ gdyby nie to puściliby się byli dáley zá nieprzyiacielem. *Mącz* 379d; *Attingere rem aliquam suspicione*, Tego dofyć á doznác czego się kto obawał. *Mącz* 439d, 151b, 167a, 207c [2 r.], 220b, 239b (13); *RejPos* 8v; *BielSpr* 27; *CzechRozm* 191v, 208v; *Szczęśliwe Miásto*/ *które miełzkáiąc w pokoju*/ *Obawa się przygody* [*bella futura timet*]/ á myśli o boiu. *ModrzBaz* 22; *Dla czego więcey się trzebá obawác* [*magis metuenda est*] *nagłego iákiego gwałtu z niebá* *ModrzBaz* 81, 91v, 93v, 126; [*ksiądz*] *Rozgrzeźa y chorego*/ [...] *tufząc mu iż poń przydą wżyłcy święci z niebá*/ á iż mu się mąk *żadnych obawiać* [*errata zmienia: obawác*] nie trzebá. *CzechEp* 363. *Cf obawać się czego od kogo; czego w czym*.

obawać się czego od kogo (2): *A me insidias metuunt* *Obawąją się* o demnie nieyákicy zdrády. *Mącz* 220b; *Apud populum questus quod de se tali aliquid timuissent*, *Skárził się* przed pópolitym człowiekiem yż się czego *tákowego* od niego obawali. *Mącz* 340b.

obawać się czego w czym (3): *DiarDop* 110; *Subest suspicio*, *Iełt nieyákicy podeyźrzenie*/ obawąją się nieyákicy w tym *chytrości álbo zdrády*. *Mącz* 431c; *tedyby się y w małżeństwie Iozefowym z Máryą namniey nie potrzebá było obawác* *łpługáwienia* [!] *iákiego* *CzechRozm* 163.

obawać się kogo, ze zdaniem dopełnieniowym [by] (2): Witemberczanie/ ácz widzieli páná poimánego/ wždy niechćieli miáftá otworzyć Cefarzowi ázby ich pan kazał/ bo fie obawáli żołnierzow/ by im tákich łzkod nieczynili/ iáko widzieli z miáftá *BielKron* 229v, 324v.

obawać się o co (1): Wenetowie y Książę Mediolánkie/ y Florenczycy s Papieżem walczyli/ od ktorych ták iuż był ściśnion/ iż fye obawał o zdrowie/ y pánłtwo fwoie włytko. *LeovPrzep* A4.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (15); (a)by, żeby +nie (58), z zaimkiem pytajnym (2)] (63): *RejPs* 179v; obawam fie miła bracia by fie gdzie zafię Morowe powietrze tego to miefiacza niepokazało *LudWieś* B2v; *Diar* 65; *DiarDop* 108, 114; Alem fie thego więcey moy pánie obawał/ Abych ni w czym chwały twej człeku nie oddawał *LubPs* hh4v; *LeszczRzecz* A2v, A3; *BibRadz* I 3c marg; [Weturyja do Koryjolana] Dofycieś fie pomścił Márcy fynu moy nád Rzymiány krzywdy fwoiey [...] Trzebác fie obawać zaprawdę áby ná fię bogow nie porużył niemiłofierdzyem fwoim *BielKron* 110, 10, 21v, 172, 173, 179 (13); Existimationem omnium vereri, Obáwac sie co każdy z osobná myślić álbo mówić będzie. *Mącz* 111b; Timeo mihi, Obawam fie z fwey ftrony áby mie co nie fortunnego nie podkáło. *Mącz* 455d; Timeo ne mea malefacta antiqua nunc senex inveniat omnia. Obawam fie áby fie ftóre moye niecnoty teraz ftárcowi nie wyýwiły. *Mącz* 482d, 29a, 36a, c, 115a, 128a (22); *SarnUzn* H6; *RejPos* 3, 26 [2 r.], 101, 215v; *RejZwierc* 175v; *BielSpr* 7v; *BudBib* 1.Mach 1/30; *CzechRozm* 205, 209v; Záifte trzebá fię te⁸⁰ obáwac [Verendum profecto]/ áby w kro tce nieprzyłzedł čás/ gdyby nas tákże wzaiem łam Bog wzgárdził *ModrzBaz* 142v, 77, 139; *CzechEp* 364; *Phil* C2v; *PudłDydo* B2. Cf *obawać się kogo, ze zdaniem dopełnieniowym*.

W charakterystycznych połączeniach: obawać się chytróści (2), *drogości*, *gwałtu*, *kluczki*, *mąk*, *mocy*, *niebezpieczeństwa* (2), *niebezpieczności*, *niepokoju*, *okrucieństwa*, *plag*, *przemienności*, *przygody*, *skandalum*, *splugawienia*, *sprzeciwieństwa*, *trudności*, *wojny* (2), *wtargnienia nieprzyjaciół*, *zamieszania*, *zdrady* (3); *obawać się barzo*, *nie darmo*, *pilnie*; *namniej się nie obawać* (2); *obawać się sadzić*; *obawać się o państwo*, *o zdrowie*.

Fraza: »obawać się (po)trzeba« [w tym: czego (12), kogo (1), ze zdaniem dopełnieniowym (10), komu (8)] [szyk zmienny] (25): *LudWieś* A4v; *DiarDop* 108; *LeszczRzecz* A3; trzebá fie obawać/ áby to włzem nam złym fie kiedy nie odpłáciło. *BielKron* 173; Co fie nam łtanie/ wam fie też tego trzeba obawać. *BielKron* 359v, 91v, 110, 244, 332v, 353v; Bellum imminet a Tarquiniis, Potrzebá fie obáwac wojny z łtrony Tárkwiniułów. *Mącz* 207c, 239b; *SarnUzn* H6; A pilnie fie tego trzebá obawać/ [...] iáko onemu Saulowi z Dawidem/ áby nas zá niewdzyęczność dárow á dobrodzyeyftwá fwoiego/ [...] nie zrzucił iáko Saula z mieyfcá iego *RejPos* 215v; iefli rzeká ma brzeg niłki/ obáwac fie trzebá by nie wylała w powódź *BielSpr* 7v; Tedyć y w tym/ namniey fie tego obáwac niebędzie potrzebá/ żebyś miarę przebrác miał *CzechRozm* 209v, 163, 191v; *ModrzBaz* 77, 81, 93v, 126, 139, 142v; *CzechEp* 363.

Zwrot: »nic, niczego się nie obawać; nie trzeba się nic obawać [czego]« (2;1;1): Non metuo ne mihi desit sermo abs te, Nic fie nie obawam ábyć ná rzeczy dla mnie nie łchodziło. *Mącz* 429d; In utramque aurem dormire, Niocz fie nie łtárac álbo niczego fie nie obáwac. *Mącz* 167a, 397c; Ia zaś ták rozumiem/ wierzę y wyznawam/ iż fie nie trzebá nic obawać żadnego niebełpieczeństwá *CzechRozm* 208v.

Szereg: »obawać się albo mniemać« (1): Putat sibi imminere periculum, Obawa fie nieyákíey niebefsieczności/ álbo mniema że mu z tego co złego vroście. *Mqcz* 207c.

2. *Bać się; czuć strach; timere Vulg; horrere, pavere, respicere, subtimere Mqcz* (48) : Subtimeo, Przibawam fie nieyáką trochę. Obawam fie. *Mqcz* 456b.

obawać się kogo, czego (31): obawáiąc fie ftráfzliwego fądu Bożego nád fobą/ [...] Profi á vcieka fie k niemu s tą żałońńą á ferdeczną modlitwą *LubPs* A3v, R, V; *BibRadz Ioann* 7 arg; Krol im [Czechom] powiedział/ iż niemász nic czegoby fie mieli obawać. *BielKron* 229; ná który [sjem] máła Polfka zwáfzłzczá Krákowfka ziemiá nie chćiáła pośłow pośláć/ áż zá gleytem: obawáiąc fie Krolá *BielKron* 392v, 128v, 221v, 230v, 240v, 250v (9); Diem noctemquae horrere aliquid, Vftáwicznie fie czego obáwáć. *Mqcz* 88b, 59b, 291d, 406c; *BielSpr* 59v; A przeto ci ktorzy fą pobożni w Chriftufie/ ćieleśney fie zwierzchności nie obawáiąc [errata zmienia: nieobawáią] *CzechRozm* 249, 65v, 88v, 191v, 208v, **8; *CzechEp* 384; *KochWz* 137; Ludzie mamy nád fobą/ á nie wiedźić kogo/ Co iefli co Szwéd vmié/ wątpliwa/ nam błogo. Iefliż téż Duńczyk/ czego fye bárźiéy obawam/ Bez trudności nie będziem *KochPam* 86; *Phil* C3. Cf *obawać się kogo, czego w czym*.

obawać się kogo, czego w czym (2): A gdy fie obawał [Jakob] oycá w obaczeniu/ obfzyłá mu Rebeká mátká ręce koźlęcemi fkorámi/ iáko były v Ezau kołmáte *BielKron* 14; iáko Páweł ś. mowi/ [...] Wfzákże tego [zakonu Mojżeszowego] nie dlatego wierni przeftrezgáć máią/ iż to iefł w zakonie nápiśano iákoby fie w tym przekłéctwá zakonnego obáwáiąc/ [...] Ale z miłości Bożey *CzechRozm* 96.

cum inf (10): Bo fye obawał [Izaak] wyznáć [Timuerat enim confiteri] żeby mu byłá [Rebeka] oddaná wmałżeńfkie fthadło *Leop Gen* 26/7, 4.Reg 25/24, 1.Mach 5/41; *Mqcz* 71c, 164c, 230b, 385a; y tobie fię vprzykrzyć Czytelniku obawam. *BudBib* b2v; *BudNT przedm* b2v; *ModrzBaz* 17 kust.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z odpowiednikiem: tego (1); aby, co] (2): Id paves ne ducastu illam, Tego fie obaważ ábyś yey nie poyął. *Mqcz* 284d; tedybyś fie tego co mowifz obáwáć/ y to też co mowifz/ mowić mogł. *CzechRozm* 65v.

W charakterystycznych połączeniach: obawać się Boga, cesarza (2), karania, krola, mocy, ojca, przekłéctwa, przestrachu, sádu, strzelby, śmierci (2), zwierzchności; obawać się barziej (2), ustawicznie; obawać się dojść, ganić, przedłużyć, puścić, służyć, uczynić krzywdy, uprzykrzyć, wodzić za nos, wyznawać.

Zwrot: »nic się nie obawać« [w tym: kogo, czego (2)] [szyk zmienny] (3): Nihil tibi periculi est a me, Nic fie mnie nie obaway. *Mqcz* 291d, 338c; Bo yuż oni [sprośne złośniki] fmyerći tu nic fie nye obawáli/ Y żadnych złych przypádkow ni w czym nie vznawáli *LubPs* R.

Szeregi: »lękać a obawać się« (1): Assequi suspicione consilium alterius, Lękáyác á obawáyác fie dóyść czyyego przedfię wzięcia. *Mqcz* 385a.

»nie wstydać się ani obawać« (2): [o Adamie] Bogá fie niewolniczym fpośobem nie wftydał: áni obávał *CzechRozm* 88v; *ModrzBaz* 17.

a. *Czuć przed kim respekt, mieć do kogo szacunek; timere Vulg; vereri Mqcz; metuere PolAnt; revereri Modrz* (6) : Vereor, obáwáć fie/ frómáć wftydać fie. *Mqcz* 484d.

obawać się kogo (5): Otoż tak każdy człek będzie tu błogosławiony/ Kthory fie obawa Pána zawnždy ná wśle łrony *LubPs* cc6v; Vpodobanie á kochanie Pánłkie iefłh nád tymi co fie go obawáią [*super timentes eum*] *Leop Ps* 146/11, *Prov* 14/2; *BudNT Mar* 6/21[20]; *ModrzBaz* 11.

Szereg: »wstydać się i obawać« (1): rodzicy niechay się łtáraią/ áby igry dziećinne były vcźciwe/ co łácniey przyidzie/ iefli [...] kogo łtátecznego á dobrego przy nich będa chćieli mieć/ ktoregoby dzieći w vcźciwości miály/ wśtydály się go y obawály [*quem pueri revereantur*] *ModrzBaz* 11.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (6) : Vereor enim cuiusquemodi est. Obawam fie yákyłzkolwiek yełt. *Mqcz* 71a; Ponere aliquid in metu, Obáwác fie. *Mqcz* 309c; Relinquitur suspicio, Ták fie obawáią *Mqcz* 406d, 220b; Obáwác się. Vereri. Metuere. *Calag* 454b; Subvereor – Obawam fie. *Calep* 1023a.

Synonimy: 1. *nadziwać się*; 2. *bać się*, *łękać się*, *strachać się*, *strachować się*, *straszyć się*, *trwożyć się*, *trzqść się*.

Formacje współrdzenne cf **BAĆ SIĘ**.

Cf **OBAWAJĄCY SIĘ**, **OBAWANIE**, 1. **OBAWIAĆ SIĘ**

AS